

«Քայլ առ քայլ» Բարեգործական հիմնադրամ
«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական
աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ
ԴԵՐԸ ՍԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Դաստիարակ՝ Քրիստինա Քոչարյան
Մանկապարտեզ՝ «Դսեղի ՆՈՒՀ » ՀՈԱԿ

2023 թ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	2
ԳԼՈՒԽ 1 Էքսկուրսիան որպես կրթադաստիարակչական գործունեության ձև.....	5
Գլուխ 2. Էքսկուրսիաների՝ կառուցվածքը, կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները.....	8
Գլուխ 3. Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը սաների զարգացման գործում.....	11
Գլուխ 4. Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի օրինակներ՝ իմ աշխատանքային փորձից՝ Այց Հ.Թումանյանի տուն-թանգարան.....	13
Եզրակացություն.....	15
Գրականության ցանկ.....	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ն/դ տարիքի յուրաքանչյուր երեխա հետաքրքրասեր և անհագ է իրեն շրջապատող աշխարհի նկատմամբ: Այս տարիքում ամեն ինչ հետաքրքիր է երեխային և նա ակտիվորեն ընկալում է աշխարհը, հետևաբար երեխայի տարիքային այս առանձնահատկությունը պետք է առավելագույնս ճիշտ օգտագործվի ուսումնական հաստատությունում իրականացվելիք կրթադաստիարակչական գործունեության ընթացքում: Հենց այս ժամանակահատվածում կարևոր է երեխաների մեջ սերմանել սեր հայրենիքի, բնության նկատմամբ, հետաքրքրություն առաջացնել նրա մշակութային արժեքների նկատմամբ, զարգացնել պատկերացումները անձի, հասարակության մասին: Այսպիսի կարողունակությունների ձևավորմանը մեծապես նպաստում են պարբերաբար կազմակերպվող էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը: Ուսումնական և դաստիարակչական այս առանձնահատուկ ձևը հնարավորություն է տալիս բնական պայմաններում դիտարկել առարկաները և երևույթները: Միաժամանակ երեխայի մոտ ակտիվացնում է մտավոր ակտիվությունն ու հուզական ոլորտը: Էքսկուրսիաների էությունը կայանում է ցուցադրման և բացատրման համակցության մեջ: Այն զննական մեթոդ է : Էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը գործունեության այն ձևերն են, որոնք երեխաներին իսկապես դուր են գալիս:

Թեմայի արդիականությունը Մեզ բախտ է վիճակվել աշխատել 21-րդ դարի ուսումնական հաստատությունում, ինչը մեզանից պահանջում է անընդհատ նոր մոտեցումների, ձևերի կիրառում արդի ուսուցումը կյանքի հետ կապելու, ուսուցման, դաստիարակման մեթոդներն ու ձևերը կատարելագործելու և ակտիվացնելու նոր պահանջներից ելնելով: Հենց այդպիսի գործունեության ձևերից մեկն էլ մշակութային այցերն են:

Համապատասխանությունը նոր չափորոշիչի և ծրագրի պահանջներին.

Ըստ նոր ծրագրային՝ պահանջների գործունեության տարբեր ձևերի կիրառմամբ պետք է լուծել սանի ֆիզիկական, մտավոր, բարոյական աշխատանքային, տնտեսագիտական, իրավական, էկոլոգիական, սեռային, գեղարվեստա-գեղագիտական դաստիարակության

խնդիրները, և, ըստ այդ գործունեության ձևերի, այդ խնդիրներից շատերն իրականացվում են արտամանկապարտեզային պայմաններում: Եվ հենց այստեղ է, որ շատ մեծ ու կարևոր է էքսկուրսիաների ու մշակութային այցերի ընձեռած հնարավորությունները, քանի որ գործունեության այս ձևով ապահովվում է նոր չափորոշի ոլորտային վերջնարդյունքներից շատերը և ձևավորում կարողունակությունները, հասկապես՝

- լեզվական և հաղորդակցական կարողունակությունը
- ճանաչողական կարողունակությունը
- ինքնաճանաչողական և սոցիալական կարողունակությունը
- ժողովրդավարական և քաղաքացիական կարողունակությունը
- մշակութային կարողունակությունը
- տնտեսական կարողունակությունը
- ֆիզիկական կարողունակությունը

Նպատակը. Նկատի ունենալով թեմայի արդիականությունը շատ կարևորելով ուսուցման ու դաստիարակության տվյալ գործունեության ձևը, իմ հետազոտական աշխատանքի կատարումը նպատակ ունի տեսական նյութի ուսումնասիրմամբ, էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի իմ փորձից ներկայացմամբ, ևս մեկ անգամ կարևորել գործունեության այս ձևը, ներկայացնել դրանց արդյունավետությունը՝ սանի զարգացման գործում, կատարել առաջարկներ, որոնք կնպաստեն դրա ակտիվացմանը:

Գլուխ 1. Էքսկուրսիան որպես կրթադաստիարակչական գործունեության ձև

Կրթության և դաստիարակության ձևերի և մեթոդների շարքում, երբ ուսումնասիրում ենք որևէ կրթական ծրագիր կամ մեթոդական ձեռնարկ ուղեցույց (հատկապես ռուսական գրականության մեջ), ապա շատ դեպքերում առաջին տեղում էքսկուրսիան է: Պատմությունը չի պահպանել հիշատակում, թե երբ և ում կողմից է իրականացվել առաջին էքսկուրսիան, բայց մենք գիտենք, որ որպես ռուսումնական մեթոդ, էքսկուրսիաները սկսեցին ներմուծվել Եվրոպայի և Ռուսաստանի մանկավարժների կողմից 18-րդ դարի վերջին և 19-րդ դարի սկզբին: Ուսուցման այս ամենահետաքրքիր ձևի անվանումը գալիս է լատիներեն՝ «էքսկուրսիա» բառից, այն ի սկզբանե նշանակում էր «արշավանք»: Էքսկուրսիան կրթական կամ ժամանցային նպատակով կազմակերպված կոլեկտիվ ուղևորություն, զբոսանք, շրջագայություն է դեպի բնություն, արդյունաբերական կամ կրթական կառույցները, տեսարժան վայրեր: Էքսկուրսիայի էությունը կայանում է ցուցադրման և բացատրման համադրության մեջ: Եթե այդ համադրությունից բացակայի ցուցադրումը ապա այն կվերածվի պարզապես զրույցի: Իսկ եթե էքսկուրսիան զուրկ լինի բացատրությունից, ապա ցուցադրումն էլ իր հերթին կվերածվի ուղղակի տեսարժան վայր այցելության: Ուսումնադաստիարակչական գործընթացում գիտելիքի հաղորդումը ցանկալի է պարբերաբար կատարել էքսկուրսիաների միջոցով նկատի ունենալով, որ այդ ձևով յուրացումն ավելի կայուն ու խորն է լինում: Այն ինչը տեսնում է սանը, տպավորվում է նրա գիտակցության մեջ դաստիարակի պատմածի, բացատրածի որոշակի իրադրությունների, երևույթների, փաստերի, շնորհիվ: Դաստիարակը, ցուցադրելով միաժամանակ սովորեցնում է ճիշտ ընկալել տեսածը: Այսպիսով էքսկուրսիաները օգնում են նախադպրոցական տարիքի սաներին պատկերացում կազմել շրջապատող աշխարհի մասին հենց լրացրել տեսնելու, վերացականը ակնառու-պատկերավորի փոխարինելու որոշակի իրադարձությանը մասնակից լինելու միջոցով: Էքսկուրսիաների ընթացքում յուրացվում են տարբեր միջավայրերում վարվելակերպի նորմեր:

Ինչպես տեսնում ենք՝ էքսկուրսիոն մեթոդը հետապնդում է ինչպես կրթական, այնպես էլ դաստիարակչական նպատակներ: Էքսկուրսիայի նպատակը ազատ ժամանցի կազմակերպման միջոցով երեխաների հետաքրքրությունների զարգացման համար պայմաններ ստեղծելն է: Էքսկուրսիան նպատակաուղղված է նրանց հոգևոր,

գեղագիտական, ֆիզիկական զարգացմանը: Էքսկուրսիաները հարստացնում են երեխաների միտքը նոր տպավորություններով, ընդլայնում են նրանց մտահորիզոնը, անմիջականորեն դիտել են տալիս այնպիսի առարկաներ ու երևույթներ, որոնք նախակրթարան բերել հնարավոր չէ, հետաքրքրություն են առաջացնում դեպի իրենց շրջապատը: Էքսկուրսիայի միջոցով երեխաների մեջ ամրապնդվում է կարգապահությունը, կազմակերպվածությունը, զարգանում են ուշադրությունն ու դիտողունակությունը, արթնանում սեր դեպի բնությունը: Ինչպես հայ մեծ լուսավորիչ-մանկավարժ Խ. Աբովյանն է նկատել¹ «Բնությունն իր բազմապիսի առարկաներով ու երևույթներով, իր պես-պես գույներով ու ձայներով, դրանց միջև եղած պատճառահետևանքային զանազան կապերով, իր սքանչելի գեղեցկությամբ ու անկրկնելի ստեղծագործություններով ամենամեծ ուսուցիչն է, մի ուսուցիչ, որ ամենից հեշտ ու դյուրին ձևով, խոր ու կայուն կերպով սովորեցնում է մարդկանց բնությունը ճանաչել»²: Ահա թե ինչու նախադպրոցական կրթության պրոցեսում լայնորեն պետք է օգտագործել էքսկուրսիաները, որպես ուսուցման միջոց, որպես բնությունն ու հասարակությունը ճանաչելու, շրջապատի մասին ռեալ գիտելիքներ հաղորդելու եղանակ: Դիտումների ընթացքում նրանք հնարավորություն են ունենում ծանոթանալու և տեսնելու առարկան, երևույթը: Բնության մեջ պետք է երեխաներին ցույց տալ ամեն ինչ, ծառ ու ծաղկից մինչև բնապատկեր, ամպերն ու աստղերը, արևն ու երկինքը, շրջակա միջավայրում գտնվող ամեն մի տարր: Նրանք ձեռք են բերում համեմատելու, նկարագրելու հաղորդակցվելու կարողություններ³: Կարևոր է այցը Բուսաբանական այգի, որտեղ նախադպրոցականները կարող են տարվա տարբեր եղանակներին հաղորդակից լինել բնության փոփոխություններին, ծանոթանալ տարբեր բույսերի, ծառատեսակների հետ:

---

¹ Խ. Աբովյան

² <https://multiurok.ru/files/ek-skowrsian-orpes-owsowts-man-kazmakerpman-dzew.html>

³ Լ. Սմբատյան, Լ. Վերդյան, Հ. Մինասյան, Մանկապարտեզի միջին խմբի (4-5 տարեկանների) կրթական համալիր Ծրագիր, Երևան, 2011, էջ 14:

Բնության թանգարանում էլ երեխաները կարող են ծանոթանալ կենդանական և բուսական աշխարհի հազվագյուտ նմուշների հետ:

Էքսկուրսիաները բացառիկ կարևոր նշանակություն ունեն նաև երեխաների խոսքի զարգացման համար :Հայ նշանավոր մանկավարժ Ա. Բահաթրյանն ասել է, որ խոսքը չի կարող զարգանալ առանց մտքի, իսկ միտքը զարգանում է, եթե մտքի, առարկայի մասին երեխան պարզ ու կոնկրետ պատկերացում ունի: Ոչ մի ձևով հնարավոր չէ նոր բառերի յուրացումն այնքան կայուն դարձնել, որքան էքսկուրսիայի միջոցով, որովհետև այստեղ բառը կապվում է տվյալ հասկացության, իրի կամ երևույթի դիտման ու գնման հետ, դառնում է կոնկրետ ու որոշակի⁴:

Էքսկուրսիայի անցկացման մեթոդիկայում առանձնացվում են հետևյալ փուլերը՝ էքսկուրսիայի նախապատրաստում, սաների գնալը ուսումնասիրվող օբյեկտ, նյութի յուրացումն ու ամրակայումը, էքսկուրսիայի նյութերի մշակումը և արդյունքների ամփոփումը⁵:

Նշենք, որ էքսկուրսիային հատկացված ժամանակը սահմանվում է՝ ըստ էքսկուրսիայի նպատակի, օբյեկտի բնույթի, երեխաների տարիքի:

Էքսկուրսիան ավարվում է ամփոփիչ զրույցով, որի ընթացքում դաստիարակը սաների հետ միասին պետք է ընդհանրացնի, համակարգի տեսածն ու լսածը, առանձնացնի էականը:

---

⁴ <https://multiurok.ru/files/ek-skowsian-orpes-owsowts-man-kazmakerpman-dzew.html>

⁵ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան, Մանկավարժություն, Երևան, 2017, էջ 220:

Գլուխ 2. Էքսկուրսիաների՝ կառուցվածքը, կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները.

Էքսկուրսիայի ընթացքում մանկապարտեզի դաստիարակը կիրառում է մանկավարժական հատուկ տեխնիկա և մեթոդներ: Էքսկուրսիան բնույթով աշխույժ է և հուզիչ, դաստիարակը պետք է խուսափի պաշտոնական ուսուցումից: Էքսկուրսիայի ընթացքում դաստիարակի՝ սաների հետ շփվելու ոճը պետք է լինի ավելի անկեղծ ու նուրբ: Սաները պետք է գիտելիք ձեռք բերեն առանց նույնիսկ դա գիտակցելու: Էքսկուրսիոն մեթոդը օգտագործվում է դպրոցական կյանքի տարբեր բնագավառներում և հետապնդում է ինչպես կրթական, այնպես էլ դաստիարակչական նպատակներ: Էքսկուրսիան դաստիարակին հնարավորություն է տալիս կոնկրետ ու վառ փաստերի վրա երեխաներին ցույց տալ ուսումնասիրվող առարկաների ու երևույթների միջև եղած կապերը: Այս ամենը նպաստում են երեխաների մատերիալիստական աշխարհաճանաչողության ու դիտողականության զարգացմանը, նրանց մեջ խոր հետաքրքրություն են առաջացնում դեպի շրջապատը, ամրապնդում են նրանց գիտակցական կարգապահությունը, սեր են արթնացնում դեպի բնությունը, հոգատար վերաբերմունք են դաստիարակում շրջապատի ու ընդհանրապես հայրենի երկրի բնության նկատմամբ:

ա) Էքսկուրսիայի կրթադաստիարակչական նշանակությունը.

Էքսկուրսիաները ընդլայնում են աշակերտների մտահորիզոնը, նրանց միտքը հարստացնում են նոր տպավորություններով, անմիջականորեն դիտել են տալիս այնպիսի առարկաներ ու երևույթներ, որոնք դպրոց բերել հնարավոր չէ, հետաքրքրություն են առաջացնում դեպի իրենց շրջապատի բույսերը, կենդանիները, մարդկային հասարակությունը և մարդու աշխատանքը բնության և հասարակության մեջ: Էքսկուրսիայի ընթացքում ձևավորվում են շատ բարոյական նորմեր՝ ընկերասիրություն, կոլեկտիվիզմ, փոխօգնություն և այլն: Էքսկուրսիայի ժամանակ բացահայտվում է աշակերտի բնավորությունը, նրա շատ ընդունակություններ ի հայտ են գալիս: Էքսկուրսիայի ժամանակ շատ երևույթներ աշակերտները կարող են տեսնել, բայց չհասկանալ,

այս գործում մեզ օգնության է գալիս ուսուցչի բացատրությունը, որը կարող է ինչպես նախորդել, այնպես էլ զուգակցել ու հաջորդել էքսկուրսիային: Էքսկուրսիայի ժամանակ երեխաները ձեռք են բերում բնավորության այնպիսի գծեր ինչպիսիք են հաստատակամություն, համառություն, դժվարությունները հաղթահարելու կամք:

բ) Էքսկուրսիայի անցկացման մեթոդները.

- Էքսկուրսիաների կազմակերպման և անցկացման մեթոդներինների կայացվող պահանջները.
- Բովանդակության համապատասխանությունը երեխաների հետաքրքրություններին,
- Թեմային ուղղված լինելը (ոչ մի պատահական երևույթ չպետք է շեղի սանի ուշադրությունը հիմնականից,
- Դաստիարակի նախապատրաստում,
- Էքսկուրսիայից հետո դիտել նկարներ, վարել զրույց, դիդակտիկ խաղ, նկարել տպավորությունները նախապես որոշել այն խոսքի ձևերը, որոնք առաջարկվելու են,
- Չպետք է ունենա պարապմունքի ավանդական ձև,
- Էքսկուրսիաների քանակ պլանավորել

Էքսկուրսիա կազմակերպելիս և անցկացնելիս պետք է հիշել, որ նույնիսկ հետաքրքիր տեղեկատվության մեծ քանակությունը հանգեցնում է ուշադրության թուլացման: Ուշադրությունը պահպանելու համար կարելի է մշակել հետևյալ եղանակները.

- Տեսարժան վայրերի ցուցադրում, որոնք պետք է տարբերվեն ճշգրտությամբ:

- Կատակներ, հումոր:
- Հարց-պատասխան

Էքսկուրսիան հետաքրքիր լինելու համար դաստիարակը պետք է պատրաստի բանաստեղծություններ, հանելուկներ, ասացվածքներ, խաղեր:

Հիմնականում՝ բացի դաստիարակի ցուցադրումներից, տեղեկատվության տրամադրումից պետք է սաներին նաև հնարավորություն տալ բավարարել իրենց հետաքրքրությունը ինքնուրույն և ազատ դիտումներ կատարելով: Էքսկուրսիոն փուլի հիմնական նպատակը արդյունքների ամփոփումն է: Էքսկուրսիան ավարտվելուց հետո, դաստիարակն ու սաները պարտադիր վերլուծում ամփոփում են էքսկուրսիան՝ ամփոփում են ճանաչողական գործունեության արդյունքները, տալիս է հուզական գնահատական, արտահայտում վերաբերմունքը, տպավորությունները նաև կատարում ստեղծագործական աշխատանք (հատկապես բնության էքսկուրսիայի ընթացքում հավաքված նյութերով):

Գլուխ 3. Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը սաների զարգացման գործում.

Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը սաների զարգացման գործում չափազանց կարևոր են , քանի որ դրանք ուսումնադաստիարակչական գործընթացում ապահովում են ուսուցման, զարդացման և դաստիարակման փոխադարձ կապը:

Զարգացում . բոլոր տեսակի էքսկուրսիաները նպաստում են սանի մտածողության զարգացմանը վերլուծելու, ընդհանրացնելու, դասակարգելու և պատճառահետևանքային կապեր հաստատելու ինչպես նաև ակտիվացնում են սանի ուշադրությունը դիտողականությունը, հիշողությունը զգայական ունակությունները, իսկ թանգարանների, թատրոնների և ճարտարապետական հուշարձանների այցելությունները զարգացնում են ստեղծագործական երևակայությունը, գեղեցիկը տեսնելու և գնահատելու ունակությունը, գեղագիտական ճաշակը:

Բնության էքսկուրսիաներ. Ժամանակներից մարդկությունը՝ գնահատել է բնությունը նրա մեջ տեսնելով ոչ միայն իր կերակրողին, այլև իմաստուն դաստիարակին:Բնության էքսկուրսիաները նպատակ ունեն նախադպրոցականներին ծանոթացնել բնաշխարհին, կուտակել պատկերացումներ նրա տարբեր երևույթների մասին:

Մշակութային այցեր . Բնության էքսկուրսիաներից ոչ պակաս կարևոր են նաև մշակութային այցերը թանգարաններ, հուշարձաններ, գրադարաններ, երաժշտական դպրոցներ, որոնք ընդլայնում են սաների մտահորիզոնը, սովորեցնում հասկանալ և գնահատել արվեստը, ինչպես նաև ճանաչել հայրենի երկրի պատմությունը: Թանգարանները, գրադարանները կամ գեղարվեստի դպրոցները մշակութային արժեքների պահպանման, անցյալի հիշողությունը, օգտակար տեղեկությունները սերնդեսերունդ փոխանցելու միջոց են, իսկ մենք մեծերս պարզապես պարտավոր ենք պահպանել և փոխանցել գիտելիքներն ու մշակութային արժեքները մեր սաներին:

Այսպիսով՝ էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը սանի գեղարվեստաստեղծագործական և ճանաչողական մտածողության ձևավորմանը

նպաստող գործունեության ձևերից են: Անկախ նրանից, թե ինչ բնույթ են կրում էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերը, դրանք օժտված են բարձր՝ ազդեցությամբ և արդյունավետությամբ: Դրանք՝ ընդլայնում են աշխարհընկալումը, հարստացնում ճանաչողական գիտելիքները զարգացնում բառապաշարը, ձևավորում հետաքրքրասիրությունը, ինքնաճանաչումը՝ ինքագործունեությունը և նախաձեռնողականությունը դաստիարակում են սեր դեպի բնությունը, դեպի հայրենի երկիրը, դրանց տեսարժան վայրերը, հուշարձանները ձևավորում են գեղագիտական ճաշակ, նպաստում են միջանձնային հարաբերությունների ձևավորմանը:

Բացի վերը նշվածից, կազմակերպված և անցկացված էքսկուրսիաները ինքնին ախտորոշման այնպիսի կախարդական միջոց են, որի օգնությամբ կարել է, շատ լավ դիտարկել և շտկել երեխաների վարքի խնդիրները, որոնք միշտ չէ, որ տեսանելի են սովորական պարապունքների ժամանակ: Սա հիանալի միջոց է սաների դիտարկման և գնահատման մեթոդը կիրառելու համար: Էքսկուրսիայի ընթացքում՝ տեսանելի են յուրաքանչյուր սանի և ամբողջ մանկական թիմի առանձնահատկությունները: Հենց էքսկուրսիայի ժամանակ, երբ երեխաները չեն գտնվում իրենց սովորական միջավայրում կարելի է նկատել նաև դաստիարակի մասնագիտական գործունեության թերությունները, գնահատել՝ մանկավարժական վարպետությունը:

Գլուխ 4. Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի օրինակներ՝ իմ աշխատանքային փորձից՝ Այց Հ.Թումանյանի տուն-թանգարան.

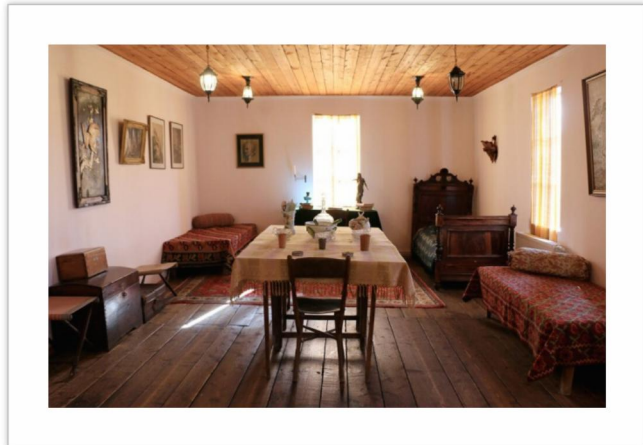
Նպատակը՝ նախադպրոցական երեխաների գեղագիտական հայացքների, ինչպես նաև ճաշակի ձևավորմանը, դարձնում ունակ՝ իրերն ու երևույթները գնահատել էմոցիոնալ կերպ: Կապ ստեղծել երեխաների և մշակույթի միջև ինչը արդի շրջանում կարևոր է:

Ակնկալվող վերջնարդյունքները՝ ճանաչի և անվանի հայ մեծերին ձեռք բերի մշակութային արժեքներ:

Նախապատրաստում՝ պայմանավորվածություն թանգարանի տնօրենի հետ: Դաստիարակը սաներին տեղեկացրեց, որ նրանք գնալու են տուն-թանգարան՝ հիշեցրեց շրջապատում վարքի կանոնների մասին:

Հիմնական մաս՝ տուն-թանգարանը գտնվում էր մոտակայքում: Թանգարանի տնօրենը, աշխատակիցները, դաստիարակը մանրամասն ներկայացրեցին թանգարանի մի շարք կանոններ, սաների ուշադրությունը հրավիրեցին թանգարանում գտնվող Հ.Թումանյանի անձնական իրերին: Սաները հաճույքով ծանոթացան՝ վերհիշեցին բազում տեղադրված հեքիաթների հերոսներին և երեխաներից որոշները դերախաղ կատարեցին:

Ամփոփիչ մաս՝ էքսկուրսիան ավարտվելուց հետո, դաստիարակն ու սաները վերլուծեցին էքսկուրսիան:

Երեխաներից յուրաքանչյուրը վերջում մոտեցավ և ցույց տվեց իրեն ամենից շատ դուր եկած հեքիաթի հերոսը: Խնդրեցինք նրանց հիմնավորել թե ինչու է ընտրել հենց այդ հերոսին: Նշենք, որ մեզ հետ էին նաև ևս մեկ դաստիարակ և տնօրենը: Այս էքսկուրսիայի դիտարկումներից հասկանալի էր, որ այցը նպատակային էր, որ այն տվեց երեխաներին պարզ գիտելիքներ արվեստի վերաբերյալ: Դիտորդները երեխաների պատասխաններից եզրակացրեցին, որ նրանց դուր են եկել նկարները, գույները, հետաքրքրություն է առաջացել նրանց մոտ՝ դեպի արվեստը, էքսկուրսիան նպաստեց սաների նկարչական կարողությունների զարգացմանը: Այն երեխաները, որոնք սկզբում անտարբերություն էին ցուցաբերում, այդքան էլ ուշադիր չէին, ընթացքում ակտիվացան և սկսեցին հարցերին պատասխանել: Երեխաները միաժամանակ ծանոթացան թանգարանային կանոններին՝ չաղմկել, ձեռքով չդիպչել ցուցանմուշներին և այլն: Երեխաները այստեղ իրենց շատ լավ էին զգում, նրանք ստացան այն ամենն ինչ իրենց հետաքրքիր էր: Տեսնելով նրանց ակտիվությունը, հետաքրքրվածությունը և տպավորվածությունը, եզրակացրեցին, որ էքսկուրսիաները իսկապես կարևոր են նախադպրոցական կրթության մեջ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը մանկավարժական գործընթացի կարևոր մասն են: Դրանք այցելություն են դեպի բնության գիրկ, տեսարժան վայրերը, գրադարաններ, թանգարաններ, արտադրամասեր, դպրոցներ և այլն ուսումնադաստիարակչական նպատակներով, որոնք հնարավորություն էր ընձեռում ստանալ մեծաքանակ տեղեկատվություն, և հատկանշականն այն է, որ այս պարագայում ստացվող տեղեկություն լինում է առավել տպավորիչ, հուզական, որովհետև փոխանցումն իրականացվում է անմիջական շփման և հաղորդակցման միջոցով էքսկուրսիան պլանավորում, կազմակերպում է դաստիարակը, այն կարող է վարել դաստիարակը կամ էքսկուրսավարը, ում մեկնաբանմամբ սաները սովորում են ճիշտ ընկալել տեսածը ցուցադրածը:

Գործունեության այս ձևերի ժամանակ մեծ բավականություն են ստանում թե՛ մեծերը, թե՛ փոքրերը: Սաների համար ոչ միայն հետաքրքիր ժամանակ է, այլ նաև ուսումնադաստիարակչական գործունեություն, որը զարգանում է մտածողությանը, ձևավորում է հուզական ոլորտը, դաստիարակում վարքի դրսևորման ձևեր, ինչպես նաև մարզվում է ֆիզիկական տոկունություն: Արդյունքում նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ զարգանում են էսթետիկ զգացմունքներ, գեղագիտական ճաշակ, դաստիարակում են հարգանք ուրիշների աշխատանքի նկատմամբ,

հայրենիքի նկատմամբ, բնությունը գնահատելու և պաշտպանելու ցանկություն, ընդլայնում են սաների մտահորիզոնը ձևավորում աշխարհայացքը, նպաստում խոսքի:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. «Հայեցակարգ» գիտական և մեթոդական էլեկտրոնային ամսագիր.
2. Ушинский - "Собрание сочинений".(1948г.стр.333).
3. Նախաշավիղ գիտամեթոդական հանդես, Երևան 2014թ.
4. Լարիսա Մորոզովա «Ինչպես ճիշտ և հետաքրքիր անցկացնել էքսկուրսիան մանկապարտեզում».
5. Կամենևա Լ.Ա. «Մանկապարտեզում երեխաներին բնությանը ծանոթացնելու մեթոդները».
6. Կոնդրաշովա Մ.Ա. «Նախադպրոցականների էկոլոգիական կրթությունը պարապմունքներին և առօրյա կյանքում». Մեթոդական ուղեցույց. 1991 թ:
7. Լ.Ասատրյան, Գ. Հակոբյան, Մանկավարժություն, Երևան, 2017, էջ 220:

